

Sygn. akt V CZ 39/16

POSTANOWIENIE

Dnia 27 lipca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący)

SSN Wojciech Katner

SSN Barbara Myszka (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa D. K. i A. K.

przeciwko J. K.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 27 lipca 2016 r.,

zażalenia pozwanego na postanowienie Sądu Apelacyjnego

z dnia 1 marca 2016 r.,

1. oddala zażalenie,

**2. zasądza od pozwanego na rzecz powódek kwotę 3600 zł
(trzy tysiące sześćset złotych) tytułem zwrotu kosztów
postępowania zażaleniowego.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 1 marca 2016 r. Sąd Apelacyjny odrzucił skargę kasacyjną pozwanego od wyroku tego Sądu z dnia 10 listopada 2015 r.

Stwierdził, że postanowieniem z dnia 29 stycznia 2016 r. Sąd Apelacyjny oddalił wniosek pozwanego o zwolnienie od kosztów w zakresie opłaty od skargi kasacyjnej oraz że pozwany nie uiścił w przepisany terminie należnej opłaty w kwocie 45 396 zł. Oddalając wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych, Sąd Apelacyjny miał na uwadze złożone oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach pozwanego oraz dokumenty dotyczące zaciągniętych zobowiązań i uznał, że nie zachodzą przesłanki określone w art. 102 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 1025 ze zm.; obecnie: Dz.U. z 2016 r., poz. 623 - dalej „u.k.s.c.”). Oddalając w dniu 8 lipca 2015 r. zażalenie pozwanego na postanowienie odmawiające mu zwolnienia od opłaty od apelacji, Sąd Apelacyjny wskazał na sytuację pozwanego, osiągającego wówczas stałe dochody w kwocie 6 100 zł miesięcznie, pozostającego we wspólnym gospodarstwie domowym z żoną, osiągającą dochody w kwocie 1 650 zł, i dwojgiem dzieci, utrzymującego cztery nieruchomości oraz dwa samochody i posiadającego udziały w dwóch spółkach kapitałowych, który odziedziczył spadek o wartości sięgającej 4 000 000 zł. W toku procesu proponował powódkom ugodowe zakończenie sporu, zobowiązując się do zapłaty na rzecz każdej z nich kwoty 750 000 zł w sześciu ratach rocznych. Do ugody nie doszło, w związku z czym pozwany powinien nadal dysponować środkami przynajmniej na zapłatę pierwszych rat rocznych, przewyższających wymaganą opłatę od skargi kasacyjnej. Argumentacja ta nie utraciła aktualności, pozwany w dalszym ciągu dysponuje znacznym majątkiem nabytym w spadku po bracie, który nawet uszczuplony o zachówek stanowi dużą wartość. Pozwany nie wykazał, by jego możliwości finansowe się wyczerpały, nadal posiada stabilne, wysokie dochody, które w porównaniu z wcześniejszym oświadczeniem złożonym w postępowaniu apelacyjnym wzrosły. Obecnie pozwany osiąga stałe, bieżące dochody w kwocie 8 900 zł miesięcznie, a poza tym posiada oszczędności.

W zażaleniu na postanowienie odrzucające skargę kasacyjną pozwany wniosł o rozpoznanie na podstawie art. 380 w związku z art. 398²¹ i 394¹ § 3 k.p.c. także postanowienia z dnia 29 stycznia 2016 r. oraz o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania. Zarzucił naruszenie art. 398⁶ § 2 k.p.c. w związku z art. 101 i 102 ust. 1 u.k.s.c. przez błędną wykładnię oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji w związku z art. 6 konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm. - dalej „konwencja”) przez ograniczenie prawa do sądu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W uzasadnieniu wniosku o rozpoznanie na podstawie art. 380 w związku z art. 398²¹ i 394¹ § 3 k.p.c. postanowienia z dnia 29 stycznia 2016 r. skarżący zarzucił, że Sąd Apelacyjny dokonał błędnej oceny jego sytuacji majątkowej, wskutek czego doszedł do wniosku, iż jest on w stanie bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny ponieść opłatę od skargi kasacyjnej w kwocie 45 396 zł. Podniósł, że konieczne jest zachowanie równowagi między interesem publicznym Skarbu Państwa w pobieraniu kosztów sądowych a interesem prywatnym strony w dochodzeniu roszczeń przed sądem, że w toku postępowania nie miał możliwości oceny jaka kwota zostanie ostatecznie ujęta w rozstrzygnięciu Sądu orzekającego, ponieważ powódki rozszerzały powództwo, że wysokość miesięcznych wydatków przekracza dochody, jakie osiągają razem z żoną, że w toku procesu uiścił opłatę od apelacji w wysokości 66 186 zł, że w dniu 18 listopada 2015 r. zmuszony był zaciągnąć pożyczkę w wysokości 400 000 zł, a w dniu 1 grudnia 2015 r. kolejną pożyczkę w wysokości 352 000 zł oraz że w dniu 18 listopada 2015 r. sprzedał 100 udziałów w spółce R. sp. z o.o., co spowodowało obniżenie wartości środków przypadających z tytułu dywidendy.

Odnosząc się do zarzutów skarżącego, trzeba przypomnieć, że zwolnienia od kosztów sądowych może domagać się osoba fizyczna, jeżeli złoży oświadczenie, w którego wynika, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny (art. 102 ust. 1 u.k.s.c.). Sąd Najwyższy niejednokrotnie podkreślał, że zwolnienie od kosztów sądowych powinno być

przyznawane tylko w sytuacjach wyjątkowych oraz że instytucja zwolnienia od kosztów sądowych stanowi w istocie pomoc państwa dla osób, które ze względu na szczególnie trudną sytuację materialną nie mogą ponieść tych kosztów bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Pomoc taka może być przy tym udzielona dopiero wtedy, gdy oszczędności we własnych wydatkach poczynione do granic zabezpieczenia koniecznych środków utrzymania okazały się niewystarczające do poniesienia niezbędnych kosztów sądowych (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2010 r., II PZ 34/09, nie publ., z dnia 23 marca 2010 r., II PZ 2/10, nie publ., z dnia 4 kwietnia 2012 r., I CZ 7/12, nie publ., z dnia 17 maja 2012 r., I CZ 55/12, nie publ., z dnia 13 lutego 2015 r., II CZ 96/14, nie publ., z dnia 14 stycznia 2016 r., IV CZ 72/15, nie publ., z dnia 2 marca 2016 r., V CZ 2/16, nie publ. i z dnia 16 marca 2016 r., IV CZ 102/15, nie publ.).

Nie można podzielić poglądu skarżącego, że wzgląd na konieczność zachowania równowagi między interesem Skarbu Państwa w pobieraniu kosztów sądowych a interesem prywatnym strony w dochodzeniu jej roszczeń przed sądem powinien być argumentem przesądzającym o udzieleniu zwolnienia od kosztów sądowych. Wysokość opłat nie zależy od oceny sądu, została bowiem ściśle określona przez ustawodawcę, a o przyznaniu zwolnienia od kosztów sądowych decydują wyłącznie przesłanki wskazane w art. 102 ust. 1 u.k.s.c. Nie przekonują też twierdzenia skarżącego o niemożności czynienia oszczędności we własnych wydatkach ze względu na to, że powódki „...kreowały kolejne oświadczenia procesowe w zakresie dochodzonego roszczenia...”, żądając ostatecznie kwoty 4 199 213,46 zł. Skarżący pomija okoliczność, że pozew został wniesiony w dniu 17 marca 2010 r. oraz że co najmniej od tego czasu powinien liczyć się z koniecznością poniesienia kosztów sądowych. Poza tym żądania powódek zostały uwzględnione łącznie do kwoty 1 323 707 zł i tylko od oznaczonej tą kwotą wartości przedmiotu zaskarżenia skarżący uiścił opłatę od apelacji.

Zaciągnięte pożyczki niewątpliwie powiększyły zobowiązania skarżącego i wpłynęły na wysokość jego wydatków. Trzeba jednak brać pod rozwagę, że według ustaleń Sądu Apelacyjnego sam substrat zachowku wynosi 3 971 126 zł. Uwzględniając pozostałe ustalenia dotyczące sytuacji majątkowej i rodzinnej

skarżącego, nie można podzielić poglądu, że Sąd Apelacyjny, odmawiając zwolnienia od opłaty od skargi kasacyjnej, naruszył art. 102 ust. 1 u.k.s.c.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. oddalił zażalenie i orzekł o kosztach postępowania zażaleniowego zgodnie z art. 98 § 1 i 3 w związku z art. 391 § 1, 398²¹ i 394¹ § 3 k.p.c. oraz w związku z § 6 pkt 7 i § 13 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (jedn. tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 461 ze zm. w związku z § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800).

kc